

ЛИШ ХРАМ ЗБУДУЙ, А ЛЮДИ В НЬОГО ПРИЙДУТЬ...

МІНЧАК Г. Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Своєрідним лінгвістичним храмом для багатьох науковців стала Міжнародна наукова конференція “Проблеми зіставної семантики” (нині – вже **десята!**), яка отримала постійну “приписку” в Київському національному лінгвістичному університеті, а стартувала – у Черкаському державному педінституті імені Богдана Хмельницького.

М. П. Фабіан якось справедливо зауважила: “Коли проведення конференції набуває розмаху, перетворюючись із поодинокого випадку в регулярну знаменну подію-оду її величності Науки, то це вже добра, гідна визнання традиція, яка заслуговує на повне схвалення, наслідування й підтримку, а її організатори – на глибоку шану, вдячність та заслужений авторитет” [3, с. 5].

Конференція “Проблеми зіставної семантики” і прізвище М. П. Кочергана – єдині крізь простір і час, про що свідчать, зокрема, поодинокі рядки з приватного листування М.П. Кочергана:

☞ Луїза Каримівна Байрамова (д-р філол. наук, проф. Казанського державного університету): “Наконец могу написать Вам письмо и поблагодарить за конференцию, замечательный прием, после которого я еще больше влюбилась в Украину “милу”... [2003];

☞ Ніна Борисівна Мечковська (д-р філол. наук, проф. Білоруського університету): “Дарагі Міхайла Пятровіч, яшчэ раз хачу падзякаваць Вам за цудоўную канферэнцыю, за тое, што збліжаець людзей, за Вашу ўвагу, гасцыннасць і чалавечую цепліню... Усё гэта так натхняльна, што стомленасці ад штодзённай выкладчыцкай завядзёнкі – як рукой зняло” [2005];

☞ Мирослава Петрівна Фабіан (д-р філол. наук, проф., декан факультету романо-германської філології Ужгородського національного університету): “Ще довго залишаєшся під незабутнім враженням від високого наукового рівня міжнародної конференції, з душевною теплотою і подякою згадуєш про привітне, доброзичливе й водночас принципово об’єктивне, відповідальне ставлення до людей і роботи її натхненника Михайла Петровича Кочергана” [3, с. 5];

☞ Наталія Миколаївна Рискаль (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького): “... А мне столько хочется Вам рассказать. Именно Вам, потому что Вы представляетесь мне очень гармоничным человеком, знающим себя и те цели, к которым нужно (и стоит) идти в жизни... Вы где-то очень близко стоите к тому Идеалу человеческой жизни, какой я себе представляю (соразмерность, гармония в основе)...” [1995];

☞ Семен Якович Литвак (Запорізький національний університет): “... велика Вам подяка за прекрасну організацію конференції і за Ваше чуйне ставлення до її учасників. Я був зворушений тим, що Ви особисто розшукали мене й вручили посвідчення про відрядження” [2003].

Рідко яке достойне й відоме ім’я об’єднує довкола себе стільки різних особистостей – енергійних і динамічних, з якими можна ділитися думками. Ось лише деякі прізвища постійних учасників цієї конференції, відомих філологів, які збагачують наукову ауру Київського національного лінгвістичного університету впродовж останніх дев’ятнадцяти років: доктори наук, професори

Й. Андерш (Чехія), Д. Будняк, Е. Кшановська-Ключевська (Польща), Л. К. Байрамова, В. Н. Вагнер (Росія), Д. Іванова (Болгарія), А. Гудавічюс (Литва), Н. Б. Мечковська, В. С. Сидорець (Білорусь), Л. В. Бублейник, О. П. Воробйова, С. П. Денисова, В. Д. Каліущенко, А. В. Корольова, В. М. Манакін, Н. Г. Озерова, О. О. Селіванова, С. О. Швачко (Україна) і багато інших.

Зараз людину навряд чи здивуєш жорсткою силою характеру, геніальним злом, навіть красою... На все те людство ХХІ століття вже надивилося. А от справжність у всьому дивує, викликає захоплення...

Доктор філологічних наук, відмінник освіти України (1996), заслужений професор Київського національного лінгвістичного університету (1998), заслужений працівник народної освіти України (1998), лауреат премії Ярослава Мудрого в галузі науки і техніки Академії наук вищої школи (1999), колишній член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з германського, романського, порівняльно-історичного і типологічного мовознавства в Київському національному лінгвістичному університеті; заступник голови спеціалізованої вченої ради з методики викладання германських, романських і української мови як іноземної в цьому ж університеті, член спеціалізованих рад в Інституті української мови НАН України і Київському національному університеті імені Тараса Шевченка; заступник голови експертної ради ВАК України, головний редактор періодичних наукових видань “Вісник Київського національного лінгвістичного університету” і “Проблеми зіставної семантики”, автор близько двохсот праць з історичної лексикології і лексичної семантики східнослов'янських мов, загального і зіставного мовознавства, методики викладання української та російської мов, опублікованих в Україні, Росії, Польщі, Болгарії і Чехії, він був художнім керівником і балетмейстером студентського вокально-хореографічного ансамблю “Пролісок”, завідувачем кафедр, одним із засновників і співголовою Черкаського обласного товариства “Просвіта” та обласної організації “Рух”... А ще: учителем, викладачем, доцентом, професором, лектором, науковим керівником, критиком, консультантом, редактором, неперевершеним співрозмовником, порадиником... Був і залишається в усьому лідером-українцем.

Слово *вперше* є ключовим не в одній рецензії на наукові праці Михайла Петровича. Серед основних надрукованих його праць на книжковій полиці гармонійно співіснують і монографії (“Слово і контекст: Лексична сполучуваність і значення слова” (Львів, 1980), “Воспитание словом” (К., 1989) (у співавторстві), і підручники (“Вступ до мовознавства” (К., 2000, 2001, 2004, 2005), “Загальне мовознавство” (К., 1999, 2003), “Основи зіставного мовознавства” (К., 2006), і словник (“Словник російсько-українських міжмовних омонімів” (К., 1997), і різноманітна навчально-методична література (“Методика організації науково-дослідної роботи” (К., 2000) (у співавторстві), “Програма кандидатського екзамену зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” (К., 2001) (у співавторстві), “Програма кандидатського іспиту зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика іноземних мов: українська мова” (К., 2001) (у співавторстві).

“Завдяки величезній науковій та організаторській праці М. П. Кочергана вітчизняна зіставна лінгвістика посідає гідне місце серед світової контрастивістики, а багато в чому навіть випередила її. Це, зокрема, стосується: 1) розроблених особисто Михайлом Петровичем теоретичних засад та окреслених ним перспектив дослідження зіставної лексичної семантики; 2) публікації унікального за матеріалом і способом його контрастивного представлення російсько-українського словника міжмовних омонімів, що стало практичним втіленням ідей вітчизняної контрастивної лексикології; 3) видання фундаментальної праці “Основи зіставного мовознавства”, яка на сьогодні є поки що першою і єдиною в Європі та світі спробою системного викладення контрастивної лінгвістики на всіх основних мовних рівнях” [1, с. 204].

На основі своїх наукових зацікавлень М. П. Кочерган започаткував Київську “зіставну” школу – виховав науковців, що розвинули його ідеї та й нині опрацьовують цю щедрю на дисертаційні теми галузь лінгвістики.

Бог дає людям просте людське життя, як гаму в сім нот. Симфонії з них мусимо творити самі. Без Гарвардів та Оксфордів Михайло Петрович став неповторним творцем своєї україноцентричної симфонії-долі. Незабаром виповниться 75 років, як вона збагачує світ добром, людяністю, змістовністю, аурою благородства, інтелігентності, порядності. Понад півстоліття науково-педагогічної творчості – знаної, знакової, гармонійної й водночас надзвичайно динамічної – від порівняльно-історичного, описового мовознавства, структуралізму й дескриптивізму до міжмовних лексико-семантичних зіставлень номінативних одиниць крізь призму мовно-концептуальних моделей світу. Наукову планку Михайла Петровича, за східною мудрістю, варто вимірювати не з п'ят до голови, а з голови до неба...

А скільком Він допоміг відкрити свої вітрила для того, щоб кожен з нас став “більше філологом”, “більше людиною”! Статистика тут справді безсила, бо неможливо визначити число тих, хто втамовував спрагу з його мовознавчої криниці, хто ще грітиметься біля його майстерно запаленої ватри.

Він знайшов час для праці, що й є ціною успіху, він знайшов час для роздумів – і в цьому секрет його духовної сили, несподіваних висновків, він знаходить час для читання – і дивує нас своєю ерудицією, знаннями, він знаходить час для допомоги та розмов з друзями, що приносить їм щастя. Він знайшов час для любові, що є таємницею життя. Він знаходить час для усмішки й жарту, що допомагає йому в щоденних турботах, він знаходить час для насолоди красою природи – і вона дарує йому черговий розлогий куш малини на дачі. Він знаходить час для планування, і тому завжди вчасно приходиться до фінішу і стартує знову.

Ми ж бажаємо Вам, вельмишановний Учителю, знайти трохи часу для свого здоров'я – це є справжнє багатство в житті. А ще світлого, погідного неба для польоту Вашої свіжої думки, попутного вітру – для якнайшвидшої реалізації задуманого, твердої землі – для впевненості й трохи краси – для душі. Хай не змовкає Ваша наукова сопілка, що творить велике, незабутнє й вічне. А ми намагатимемося бути вдячними за те, що колись Доля відкрила для нас істину справжньої любові до Вищої мудрості!

ЛІТЕРАТУРА

1. Манакін В. М. Про “семантичні примітиви” та еталон порівняння в зіставному мовознавстві / В. М. Манакін // Мова. Людина. Світ : До 70-річчя професора М. Кочергана : зб. наук. ст. / Відп. ред. Тараненко О. О. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 204–211.
2. Професор Михайло Петрович Кочерган. Біобібліографія до 70-річчя. – К. : ВЦ “Академія”, 2006. – 96 с.
3. Фабіан М. П. Із приємними враженнями з Києва / М. П. Фабіан // Погляд. – 2003. – 28 жовтня. – С. 5.

“Не поміча хвилин людина, а час прудкий свій килим тче”

проф. М. П. КОЧЕРГАН:

08.11.1936 р. – народився в с. Бережниця Самбірського району Львівської області.

1943 – 1947 рр. – навчання в Бережницькій початковій школі.

1947 – 1950 рр. – навчання в Коблянській семирічній школі Старосамбірського району Львівської області.

1950 – 1954 рр. – навчання в Самбірському педагогічному училищі.

15.08.1954 р. – *27.08.1955 р.* – учитель української мови і літератури Крукеницької середньої школи сільської молоді Львівської області.

01.09.1955 р. – *01.07.1959 р.* – навчання в Дрогобицькому державному педагогічному інституті імені Івана Франка.

29.08.1959 р. – *08.10.1961 р.* – учитель української мови і літератури Трускавецької середньої школи робітничої молоді (з 16.02 до 02.08.1960 р.).

09.10. 1961р. – *22.10.1962 р.* – завуч Трускавецької середньої школи робітничої молоді.

01.10.1962 р. – *01.10.1966 р.* – навчання без відриву від виробництва в аспірантурі Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН України.

20.10.1962 р. – *10.06.1968 р.* – викладач; старший викладач кафедри російської мови Дрогобицького державного педагогічного інституту імені Івана Франка.

17.04.1967 р. – нагороджено грамотою Міністерства освіти України за успіхи, досягнуті в справі розвитку художньої самодіяльності.

17.04.1967 р. – нагороджено Почесною грамотою ЦК ЛКСМУ за активну роботу з естетичного виховання молоді.

20.10.1967 р. – нагороджено Почесною грамотою ЦК ЛКСМУ за високу професійну майстерність вокально-хореографічного ансамблю “Пролісок”.

22.12.1967 р. – захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук у вченій раді Відділення мови, літератури і мистецтвознавства АН України.

11.06.1968 р. – *04.07.1969 р.* – доцент кафедри російської мови Дрогобицького державного педагогічного інституту імені Івана Франка.

20.12.1969 р. – *05.09.1973 р.* – старший викладач кафедри російської мови Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

06.09.1973 р. – 30.06.1978 р. – доцент кафедри російської мови Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

01.09.1978 р. – 31.08.1980 р. – старший науковий співробітник Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

01.09.1980 р. – 31.08.1983 р. – доцент кафедри російської мови Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

07.06.1983 р. – захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук у спецраді Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН України.

01.09.1983 р. – 25.06.1984 р. – завідувач кафедри російської мови Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

26.06.1984 р. – 18.01.1988 р. – професор кафедри російської мови Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника.

15.01.1985 р. – нагороджено медаллю “Ветеран праці”.

11.10.1985 р. – ВАК при Раді Міністрів СРСР присвоїв наукове звання професора.

29.11.1985 р. – нагороджено Почесною грамотою Міністерства освіти України за успіхи в роботі з підготовки педагогічних кадрів.

15.07.1986 р. – 15.08.1986 р. – робота на курсах підвищення кваліфікації вчителів у м. Стара Загора (Болгарія).

02.02.1987 р. – 16.02.1987 р. – робота на курсах підвищення кваліфікації вчителів у м. Сутоморе (Югославія).

19.01.1988 р. – 12.01.1989 р. – професор кафедри загального і російського мовознавства Черкаського державного педагогічного інституту.

13.01.1989 р. – 31.07.1992 р. – завідувач кафедри загального і російського мовознавства Черкаського державного педагогічного інституту.

23.06.1989 р. – 15.07.1989 р. – робота на курсах підвищення кваліфікації вчителів у м. Шалготарян (Угорщина).

01.08.1992 р. – 28.08.2002 р. – завідувач кафедри загального та українськомовознавства Київського національного лінгвістичного університету.

28.08.1996 р. – нагороджено знаком “Відмінник освіти України”.

16.10.1997 р. – 16.11.1997 р. – читання лекцій у Базельському університеті (Швейцарія).

25.09.1998 р. – указом Президента України присвоєно почесне звання “Заслужений працівник народної освіти України”.

28.09.1998 р. – присвоєно звання “Заслужений професор Київського національного лінгвістичного університету”.

07.12.1999 р. – постановою Президії АН ВШ України присуджено нагороду Ярослава Мудрого в галузі науки і техніки.

01.10.2001 р. – нагороджено Почесною грамотою імені президента НТШ Грушевського Наукового товариства імені Т. Шевченка в Америці.

04.11.2002 р. – 17.11.2001 р. – читання лекцій в Опольському університеті (Польща).

29.08.2002 р. – 29.08.2007 р. – професор-консультант кафедри загального та українського мовознавства Київського національного лінгвістичного університету.

БІНАРНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ КІНАКЕМНИХ СИСТЕМ

ВАСЬКО Р. В.

Ректор Київського національного лінгвістичного університету

В усне мовлення можна вкласти
ще тонший смисл, ніж у писемне.

Жан де Лабрюєр

Перше десятиріччя ХХІ століття у вітчизняній лінгвістичній науці пов'язується з фундаментальними концепціями учених, у яких визначається сучасний стан мовознавства й окреслюються перспективи його розвитку в усьому світі. Професор Кочерган Михайло Петрович належить до плеяди тих учених, що своїми дослідженнями закладали фундамент нової компаративістики і контрастивістики в українському зіставному мовознавстві, роль якого протягом останніх десятиліть розцінювалася по-різному. Проте ключова теза наукової дискусії організаторів, співорганізаторів та активних учасників Х Міжнародної наукової конференції “Проблеми зіставної семантики” і всіх попередніх дев'яти конференцій полягає в тому, що зіставлення мов уже є не просто методичним прийомом, який сприяє більш глибокому їх вивченню, а серйозною теоретико-методологічною концепцією сучасного мовознавства.

Сьогодні ж за нових тенденцій розвитку компаративістики і контрастивістики невичерпні ідеї М. П. Кочергана креативно втілюються в наукових зіставних працях різного спрямування. Одна з цих ідей пов'язана зі складною й досі дискусійною проблемою співвідношення понять “значення / смисл” (грунтовно розроблена в численних його статтях і насамперед у монографії “Слово і контекст”), витоки якої сягають онтологічної природи номінації загалом, а відтак, питань взаємозв'язку мови і мислення.

Обговорюючи необхідність розробки принципів еталона зіставлення, М. П. Кочерган вважає, що його роль “має виконувати інтернаціональна за своєю суттю когнітивна система – сукупність знань про дійсність, однаковою мірою незалежна від зіставлюваних мов. Це означає, що принцип системності має бути засадничим при зіставленні мов, відповідно до якого слід брати до уваги всі зв'язки й відношення між одиницями кожної зіставлюваної мови: 1) парадигматичні, 2) синтагматичні, які уточнюють й об'єктивізують результати парадигматичного вивчення, та 3) епідигматичні, які не лише уточнюють перші два аспекти, а й сприяють з'ясуванню ономасіологічного й прагматичного рівнів” [9, с. 3].

Саме така когнітивна система дасть можливість розкрити максимально широку сукупність взаємовідношень між мовою і мисленням.